

FOA SOSU

MEDLEMSBLAD FOR
FOA SOCIAL- OG SUNDHEDSAFDELINGEN

marts 2020 - nr. 1

Et udfordrende job som visitator · side 4

8. marts er stadig relevant · side 12

LÆS OGSÅ

Leder	3
Kort og godt	7, 11, 15, 30
Medlemstilbud	19, 22
En dag i rådgivningen	31
SOSU-kryds	32

4 DET KRÆVER LIDT IS I MAVEN

Social- og sundhedsassistent Susanne Brandborg arbejder som visitator på ældreområdet.

8 ET BAD KAN TAGE HALVANDET ÅR

I Rødovre har et specialiseret team i hjemmeplejen de seneste 10 år taget sig af "skæve eksistenser" med komplekse problemer.

12 LANG VEJ TIL LIGESTILLING

Selvom Kvindernes Internationale Kampdag har over 100 år på bagen, er der stadig meget at kæmpe for.

16 NÅR BORGEREN BLIVER NÆRGÅENDE

Uønsket seksuel opmærksomhed må aldrig være et arbejdsvilkår.

20 KATJA ER AGENT – MEN IKKE SPOR HEMMELIG

Forbedringsagenter skal øge den faglige kvalitet på plejeområdet i Københavns Kommune.

24 STOD MED EN INDTÆGT PÅ 0 KRONER

Dorte Brinkmanns kommune ville ikke give sig, før FOA SOSU gik ind i sagen.

26 VERDENS BEDSTE FAG

At være elev på SOSU-området kan være hårdt, men når det er godt, er der ikke noget bedre.

28 SIG DET PÅ SOSU-DANSK

I Gentofte Kommune er et danskursus målrettet to-sprogede SOSU-elever med til at fastholde elever, der ellers ville være droppet ud.

SOCIAL- OG
SUNDHEDSAFDELINGEN

FOA

FOA Social- og Sundhedsafdelingen. Godthåbsvej 15, 2000 Frederiksberg
Tlf.: 4697 2222, sosu@foa.dk, www.foa.dk/sosu

Ansvarshavende Mari-Ann Petersen (mann@foa.dk), formand.
Redaktør Anne Guldager (angul@foa.dk).

Layout Karen Hedegaard. Tryk Scanprint. Oplag 18.600. ISSN 2596-4119

FORSIDE: SOCIAL- OG SUNDHEDSASSISTENT SUSANNE BRANDBORG. FOTO: MORTEN RODE / MONSUN

OK20

Bladet her har været længe undervejs. En hel måned tager det, fra et blad afleveres til layout, til det ligger ude hos jer medlemmer.

Mens jeg skriver disse linjer, ved jeg derfor ikke, om forhandlerne er kommet i hus med en aftale om nye overenskomster på det private område, OK20.

At jeg alligevel vælger at beskæftige mig med OK20 i denne tekst skyldes selvfølgelig, at det er vigtigt!

Privatansatte fylder, hvad angår antallet af medlemmer, meget mindre end offentligt ansatte i FOA SOSU. Men kampen for vores medlemmers rettigheder og vilkår er nøjagtig den samme.

Både FOA SOSU og ikke mindst FOA generelt har arbejdet længe med forberedelserne til OK20.

I fagforeningen indsamlede vi i løbet af efteråret 2019 krav til de nye over-

enskomster fra vores privatansatte medlemmer. Kravene blev overdraget til FOAs hovedbestyrelse, der i december foretog den endelige prioritering af, hvilke krav der skulle bæres med til forhandlingerne med arbejdsgiverne.

Og i januar begyndte så forhandlingerne.

Det private arbejdsmarked er stort, og FOAs andel af det, er relativt beskedent. Vi har derfor brug for de større organisationers muskler for at stå så stærke som muligt. Blandt andet af den grund er det altid de store områder, der forhandler først, så der er skabt et godt udgangspunkt for os andre.

Det er FOA centralt, der har stået for forhandlingerne på vores område, mens FOA SOSUs rolle er mere tilbagetrukket.

Ikke desto mindre har vi været meget synlige under forhandlingerne,

AF MARI-ANN
PETERSEN,
FORMAND FOR
FOA SOCIAL- OG
SUNDHEDS-
AFDELINGEN

da vi lige siden deres start i januar har deltaget med fanen i den såkaldte faneborg for at vise opbakning til forhandlerne og vores medlemmer på det private område.

Hele vejen har vi vist arbejdsgiverne, at fagbevægelsen står skulder ved skulder, ligesom vi gjorde under forhandlingerne af de offentlige overenskomster i 2018.

Og ligesom vi vil gøre igen, når der skal forhandles nye offentlige overenskomster i 2021.

Læs mere om FOAs rolle i forhandlingerne på www.foa.dk/ok20

OFFENTLIGE STØTTER PRIVATE

En hilsen fra FOA SOSUs fællestillidsrepræsentanter i forbindelse med OK20-forhandlingerne.

FOTO LARS SVANE

DET KRÆVER LIDT IS I MAVEN

**Susanne Brandborg nyder sit alsidige og selvstændige job
som visitator, hvor hun får bragt både sin faglige
og menneskelige erfaring i spil.**

TEKST DORTHE KIRKGAARD NIELSEN

FOTO MORTEN RODE/MONSUN

Hvordan får man de pårørende som medspillere? Og hvordan hjælper man borgerne bedst muligt? Det er to vigtige spørgsmål at stille sig selv, når man som social- og sundhedsassistent Susanne Brandborg arbejder som visitator.

"Jobbet som visitator kræver både is i maven, overblik, menneskelighed, intuition og gode kommunikative evner. For nogle gange kan kommunikationen være svær, og du kan godt komme ud til et visitationsmøde hos en borger, hvor der sidder fem pårørende med korslagte arme".

"Det er dog meget sjældent, at jeg går fra et visitationsmøde, hvor vi ikke har fundet en god løsning for borgeren, og det er vigtigt, at borgerne føler sig ordentligt behandlet", siger Susanne Brandborg, der de seneste 12 år har arbejdet som visitator i lokalområde Bispebjerg/Nørrebro – under Myndighedskontoret i Sundheds- og

Omsorgsforvaltningen i Københavns Kommune.

VIGTIG FUNKTION

De i alt 21 visitatorer på stedet – heraf tre social- og sundhedsassistenter – står for tildelingen af alt fra personlig pleje, praktisk hjælp og plejebolig til rehabiliteringsforløb, trænings-tilbud, plejeorlov, hjælpemidler og boligindretning til kommunens borgere over 65 år, forklarer Susanne Brandborg.

"Vi arbejder med helhedssagsbehandling, hvor vi behandler alle ansøgninger for de samme borgere – lige bortset fra kropsbårne hjælpemidler. Ellers står vi for alt andet, så borgerne og de pårørende kun skal forholde sig til én visitator".

Selve arbejdet består i at behandle ansøgninger på skrift eller pr. telefon. Ansøgningerne kommer fra borgerne selv, deres pårørende eller samarbejdspartnere som praktiserende læger.

"Efter ansøgningen besøger jeg oftest borgeren, laver en funktions-

vurdering i forhold til, hvilke udfordringer borgeren har, og hvad borgeren har af ønsker. For de borgere, der har brug for personlig eller praktisk hjælp, sender jeg så en indstilling til vores Udrednings- og Rehabiliteringsafdeling. Derefter finder vi ud af, hvad borgeren har behov for".

En gang om ugen sidder Susanne Brandborg i "Modtagelsen", hvor visitatorerne på skift tager imod udskrivelser fra hospitalerne og passer telefon.

ET PARADIGMESKIFTE

Med de seneste 10 års øgede fokus på hverdagsrehabilitering er blikket på borgerne et helt andet, end da Susanne Brandborg selv arbejdede som først sygehjælper og dernæst social- og sundhedsassistent i hjemmeplejen.

"Som sygehjælper blev vi jo opdraget til at gøre alt for borgeren, så der er bestemt sket et paradigmeskifte, som også kan være med til at give en bedre selvfølelse og en større livskvalitet for borgerne. For ethvert menneske vil i bund og grund gerne være så selvstændigt som muligt".

"Selvfølgelig er der nogle, hvor hverdagsrehabilitering ikke giver mening, og det har jeg mulighed for fagligt at begrunde. Samtidig er det mig som visitator, der opsætter formålet med udrednings- og rehabiliteringsforløbet, og et mål kan også være, at borgeren skal kunne komme

DET KRÆVER LIDT IS I MAVEN...

►►► i dagcentret,” fortæller Susanne Brandborg.

STOR OPBAKNING

Selvom borgerne og deres pårørende ikke altid er enige, mener Susanne Brandborg, at hun som visitator har mulighed for give borgerne den hjælp, de har brug for. Dog ikke altid så hurtigt, som specielt de pårørende ønsker sig.

For eksempel når en datter til en demenssyg mor ringer ind og vil have moderen på plejehjem nu. Fordi moderen tænder for kartoflerne uden vand i gryden, går udenfor uden tøj på og konstant smider sine nøgler væk.

”Jeg er sådan set enig i, at det bedste vil være, at moderen kommer på plejehjem, men vi kan ikke bare flytte borgere med magt. Så det kan være en stor pædagogisk opgave at forklare, hvorfor vi som kommune ikke bare kan fikse det problem med det samme”.

Nogle gange bliver de pårørende både vrede, sure og personlige.

”En ting er, at vi kan være uenige om noget, men nogle pårørende fylder rigtig meget, og det kan være svært, men her hjælper vi hinanden. Vi arbejder i tre teams, hvor vi er gode til at tale tingene igennem, og så har vi en meget støttende leder, der altid bakker os op”.

DEMENSANSVARLIG

Susanne Brandborg er en af arbejdspladsens to demensansvarlige visitatorer, der hjælper, vejleder og rådgiver de øvrige visitatorer - og behandler komplekse sager vedrørende demens og deltager i lokale og centrale demensnetværk.

Susanne Brandborg nyder det tætte samarbejde mellem forskellige faggrupper på Myn-dighedskontoret; her sygeplejerske Maja Bergholt Buhl.

Yderligere sidder hun en dag om ugen i ”Modtagelsen”, hvor hun tager imod udskrivelser fra hospitalerne og passer telefon.

Netop variationen og selvstændigheden i arbejdet sætter Susanne Brandborg stor pris på. Samtidig er hun glad for at være i en afdeling med i alt 25 ansatte, hvor social- og sundhedsassistenter, sygeplejersker, ergoterapeuter, administrativt personale og en enkelt fysioterapeut arbejder tæt sammen - og på lige fod.

”Det giver en god dynamik, fordi vi kommer med forskellige perspektiver og forskellige fagligheder”.

Ifølge Susanne Brandborg byder afdelingens tre social- og sundhedsassistenter ind med en særlig faglighed, fordi de qua deres uddannelse er generalister - ikke specialister.

”Vi bidrager med det brede spektrum; pleje og omsorg, det sygeplejefaglige og aktiviteter”.

IKKE FOR NYUDDANNEDE

Skal man kunne varetage et job som visitator, skal man både kunne prioritere, arbejde selvstændigt og være villig til at tage den nationale visitatoruddannelse, hvor man blandt andet bliver undervist i lovgivningen på området, forklarer Susanne Brandborg.

”Jobbet kræver også nogle personlige egenskaber. Man er en myndighedsperson, så man skal kunne sige fra og til på en ordentlig måde, og man skal have et panser, så man kan klare presset udefra - især fra pårørende, der ikke kan forstå et nej”.

”Det er bestemt ikke et job for nyuddannede, for det kræver noget erfaring at stå imod med, og en bred faglig baggrund er en stor fordel”.

VI SES IGEN TIL NOVEMBER!

Da fagforeningen i november 2019 afholdt sin årlige generalforsamling, var en fjerdedel af de 330 deltagere med for allerførste gang.

Det bliver dog næppe sidste gang, for knap halvdelen af førstegangsdeltagerne har i den efterfølgende evaluering tilkendegivet, at de helt sikker vil deltage igen i år, mens 30 procent sandsynligvis vil deltage. Kun to personer har ingen planer om at komme igen.

Blandt samtlige deltagere er det 90 procent, der helt sikkert eller sandsynligvis dukker op, når der den 18. november igen er ordinær generalforsamling i fagforeningen.

Muligheden for at komme til generalforsamling er der dog allerede igen den 27. august, når fagforeningen afholder ekstraordinær generalforsamling med valg til formandsposten som eneste punkt på dagsordenen.

VALG TIL FORMANDSPOSTEN I FOA SOSU

FOTO: BRIAN BERG

Ifølge FOAs love skal valgte på lønne- de poster træde tilbage ved udgangen af den måned, hvor de når folkepensionsalderen. FOA SOSUs formand, Mari-Ann Petersen, skal derfor træde tilbage ved udgangen af august 2020, og en ny formand vælges på en eks-

traordinær generalforsamling.

Fagforeningens bestyrelse har besluttet at indkalde til ekstraordinær generalforsamling torsdag den 27. august 2020. Den officielle indkaldelse med dagsorden vil ske i næste nummer af FOA SOSU og på fagforeningens hjemmeside.

Alle medlemmer, der ikke er fuldt ud overgået til pension, kan stille op.

Opstillingen meddeles skriftligt til gfsosu@foa.dk eller med posten til FOA Social- og Sundhedsafdelingen, Godthåbsvej 15, 2000 Frederiksberg.

Meddelelsen skal være fremme i fagforeningen senest den 30. juli 2020 kl. 12.

Betina Kruse
Lund og Martin
Damgaard er en
del af special-
teamet i Rødovre
Hjemmepleje

ET BAD KAN TAGE HALVANDET ÅR

I Rødovre har et specialiseret team de seneste 10 år taget sig af "skæve eksistenser" med komplekse problemer i hjemmeplejen.

TEKST ANNE GULDAGER

FOTO MORTEN RODE

Enten stortrives man i det, eller også trives man slet ikke.

Social- og sundhedshjælper Martin Damgaard og social- og sundhedsassistent Betina Kruse Lund har begge lige fra begyndelsen været begejstrede for deres arbejde i specialteamet i Rødovre Hjemmepleje.

Specialteamet tager sig af borgere med komplekse problemstillinger, hvor den almindelige hjemmepleje ikke slår til.

Borgerne er blandt andre alkoholikere, tidligere hjemløse og stofmisbrugere og borgere med skizofreni, borderline, hashpsykose, hjerneskade og malersyndrom.

Eller som Martin Damgaard Larsen siger "de skæve eksistenser".

"Nogle borgere har behov for massiv hjælp flere gange om dagen, mens der hos andre kun er behov for et kort besøg for at tjekke, om der ligger lort i hjørnerne, og om skraldespanden er tømt, så der ikke kommer dyr op til overboen", fortæller han.

Teamet blev oprettet i 2009, fordi de ofte udadreagerende borgere påvirkede arbejdsmiljøet i hjemme-

plejen, hvilket resulterede i et højt sygefravær.

Martin Damgaard har været med næsten helt fra begyndelsen, mens Betina Kruse Lund sluttede sig til teamet, da hun havde færdiggjort sin uddannelse i sommeren 2017.

”Rødovre Kommune er et godt eksempel på, hvordan man med fokus på struktur, kommunikation på tværs af teamet samt kvalifikationer, der understøtter arbejdet med skæve eksistenser, kan sikre et godt arbejdsmiljø for de medarbejdere, som løfter opgaven.

*Sanne Vængebo Mogensen,
arbejdsmiljøkonsulent, FOA SOSU*

"Efter at have været her i en praktik, vidste jeg bare, at jeg ville tilbage", fortæller Betina, der i dag har svært ved at forestille sig, at hun kunne være andre steder.

"Så skulle det være fordi, jeg skiftede til noget, hvor jeg kunne gå endnu dybere ind i det her felt".

IKKE TO DAGE ER ENS

"Jeg bliver her, til jeg skal på pension. Jeg kan aldrig gå tilbage – jeg ville dødkede mig", siger Martin Damgaard, der med ►►►

ET BAD KAN TAGE HALVANDET ÅR...

►►► sine 55 år ikke har udsigt til pension foreløbig.

"Sådan har alle vores kolleger det. Når man først har været her, hvor ikke to dage er ens, vil man ikke tilbage til den almindelige hjemmepleje", siger han, men tilføjer, at der selvfølgelig også er nogle, der ikke kan holde til det og hurtigt er væk igen.

"Det kræver først og fremmest rummelighed at kunne være her", siger Betina. "Nogle borgere kan være plakatfulde, når man banker på, og have besøg af en håndfuld drukkammerater, der skal ud, før man kan gå i gang".

Med til rummeligheden hører også at kunne rumme de ofte hårde skæbner uden at tage dem ind, mener hun.

"Du skal have empati, men når du går ud ad døren, skal du lægge den fra dig".

"Jeg har en knap, jeg trykker på klokken 15.20", supplerer Martin. "Hvis du tager deres problemer med hjem, kan du ikke være her".

VERBALE OVERFALD

Det, der adskiller specialteamet fra den almindelige hjemmepleje, er – foruden sammensætningen af

borgerne – rammerne og måden, arbejdet er organiseret på.

Teammedarbejderne kommunikerer dagligt om alle borgere, og der er lagt en handleplan for hver enkelt. Alle medarbejdere skal kunne komme hos alle borgere, men handleplanen gør, at alle kender rammen, inden de går ind til en borger, så de ikke kan spilles ud mod hinanden.

"Vi godt kan være uenige som kollegaer, men vi finder altid en løsning og handler alle efter aftalen", fortæller Betina Kruse Lund.

Teamet får månedlig supervision og har alle haft kurser inden for kommunikation, og selvom de har mange helt basale opgaver med pleje og rengøring, er relationsarbejdet noget af det, der fylder mest.

"Jeg har en borger, hvor det tog mig halvandet år, før jeg fik ham i bad. Nu går han næsten selv i bad hver fredag. Vi kan komme ud til en borger, hvor hjemmet ligner lort, men hvis borgeren siger nej til hjælpen den dag, er det videre til den næste. Det er jo ikke vores behov, der skal dækkes", siger Martin Damgaard og tilføjer, at de verbale overfald koster flere

Betina Kruse Lund (th) skulle lige vænne sig til den sorte humor i frokoststuen, men lærte hurtigt, at den er et godt afløb, hvis en borger har været en større udfordring end normalt.

mentale ressourcer end den dårlige hygiejne.

SORT HUMOR

For at holde til at være i specialteamet, skal man kunne have fokus på opgaven, samtidig med, at man får smidt mudder i hovedet siger Betina, der har måttet finde sig i at blive kaldt "luder-so", mens Martin har lagt øre til, at han er et "bøssesvin" og et "fucking røvhul".

På den slags dage finder de afløb i teamets frokoststue i en personalegruppe, der ligesom borgerne skiller sig lidt ud fra normen.

"Vi har en ekstremt sort humor. Vi kan godt have grovfilen på, ellers bliver det for hårdt. Da Betina startede her, sad hun som en lille mus i et hjørne – se hende nul!", griner Martin og ser over på Betina, der breder armene ud for at give en karakteristisk af sine kolleger i teamet.

"De fylder et helt bord. Hver".

»DET ER RELEVANT ALLE STEDER«

I Brøndby Kommune har man siden 2016 i ét ud af tre distrikter i hjemmeplejen haft et specialteam, der udelukkende tager sig af distriktets komplekse borgere.

"Der var for mange borgere, der ikke fik de ydelser, de var visiteret til, fordi vi simpelt hen gik forgæves", forklarer

områdeleder Laila Lavesen om baggrunden for, hvorfor distriktet, bl.a. med inspiration fra Rødovre, etablerede det særlige team.

Teamet har ikke en højere normering end i den øvrige hjemmepleje, men fik i forbindelse med etableringen 80.000 kroner til kompetenceudvikling

i form af vikardækning, når medarbejdere skulle på kursus. Kurserne har været AMU-kurser og gratis undervisning blandt andet fra den kommunale hjerneskadekoordinator og alkoholambulatorium.

En håndfuld andre kommuner i hovedstadsområdet har lignende teams, men det

undrer Laila Lavesen, at ideen ikke har bredt sig til samtlige kommuner og heller ikke til de øvrige distrikter i Brøndby Kommunes hjemmepleje.

"Vi vil meget gerne dele ud af vores erfaringer til andre, og jeg kan ikke forstå, de ikke står i kø. Det her er relevant alle steder", mener hun.

APP: VIDEN OM DEMENS

Appen "Viden om demens" er for alle, der arbejder med omsorg, støtte og pleje af mennesker med demens. Appen indeholder hjælp til at observere fysiske og psykiske ændringer

hos mennesker med demens og forslag til, hvad man kan gøre på baggrund af sine observationer. I et opslagsværk gennemgås demensfaglige begreber, og desuden indehol-

der appen gode råd om bl.a. kommunikation, pårørende og videndeling med kolleger.

Find den i App Store og på Google Play

Foto: Colourbox

NYT KONCEPT FOR DEMENSVENLIGE SYGEHUSE

4 ud af 10 mennesker med demens indlægges akut inden for et år. 1 ud af 10 mennesker med demens bliver genindlagt inden for 30 dage.

Som led i National Demens-handlingsplan 2025 er der derfor nu udviklet et koncept for demensvenlige sygehuse. Konceptet, der er præsenteret i et idékatalog, skal forbedre den faglige kvalitet og forebygge utilsigtede hændelser ved blandt andet at have fokus på kompetencer, procedurer og personalekontakt.

<http://kortlink.dk/24uwa>

ABC DEMENS

ABC Demens er gratis web-baserede kurser til faggrupper, der arbejder med mennesker med demens. Et af kurserne er målrettet bl.a. social- og sundhedshjælpere og -assistenter der arbejder

med pleje og omsorg, og et andet er målrettet bl.a. social- og sundhedsassistenter på hospitaler.

Find dem på videnscenterfordemens.dk/abc

FÆRRE NYE TILFÆLDE AF DEMENS

Selvom ældrebefolkningen stiger, følger udviklingen i antallet af ældre med demens ikke med. Ganske vist er antallet af demente steget, men et studie fra Nationalt Videnscenter for Demens viser, at antallet af nye demenstilfælde procentvis har været faldende siden 2004.

Studiet kan ikke sige noget

om årsagen, men forskerne bag har nogle hypoteser: Man er blevet bedre til at behandle risikofaktorer for demens, de ældre er begyndt leve sundere, og man er begyndt at diagnosticere mere præcist.

Kilde: Videnskab.dk

LANG VEJ TIL LIGESTILLING

Kvindernes kampdag den 8. marts har over 100 år på bagen, men kampen rækker langt ud i fremtiden, mener historiker Astrid Elkjær Sørensen.

Selvom Kvindernes Internationale Kampdag kan dateres tilbage til 1910, er kampen langt fra slut.

Det mener ph.d. i historie Astrid Elkjær Sørensen, der blandt andet forsker i løn og arbejdsforhold i et kvindeperspektiv.

"Selvom der er sket meget siden 1910, fører mænd og kvinder i Danmark stadig ret forskellige liv. Både hvad angår de økonomiske vilkår og på en lang række andre områder", siger hun.

LØNGABET ER STADIG STORT

Når man taler ligestilling i et dansk perspektiv, kommer det ofte til at handle om løn.

Kvinder tjener gennemsnitligt 13 procent mindre end mænd, og selvom løngabet gennem årene er blevet mindre, ser Astrid Elkjær Sørensen ikke for sig, at det vil blive lukket helt.

"Jo, måske hvis du er rigtig tålmodig og har tid til at vente i 100 år. Det er ikke en naturlov, at løngabet bliver mindre, faktisk steg det i 80'erne".

Som udgangspunkt har det ifølge Astrid Elkjær gavnet lønnen i et fag, når det har fået en højere andel af mænd.

"Det kan man se i for eksempel programmørfaget, der tidligere var et kvindefag", siger hun og minder om, at de første mænd på månen

ville have ramt ved siden af, hvis ikke det var for dårligt lønnede, kvindelige programmørers beregninger.

I dag er programmører fortrinsvis mænd, og lønnen er om ikke skudt til månen, så i hvert fald steget betragteligt.

FYLDER FOR LIDT I DEN OFFENTLIGE DEBAT

I 1910 kæmpede kvinderne først og fremmest for stemmeret og for at blive hørt i den offentlige debat. I dag bliver kvinderne hørt, men mænd er stadig overrepræsenterede i politik og på andre indflydelsesrige poster, så kvindernes perspektiv fylder også i dag for lidt, mener Astrid Elkjær Sørensen.

"Statistisk set prioriterer kvinder anderledes end mænd, så andelen af kvinder i politik betyder meget

---

LØN OG BARSEL

- Ifølge Danmarks Statistik tjener kvinder i gennemsnit 13 procent mindre end mænd.
- I løbet af de seneste 15 år er løngabet skrumpet med 3 procentpoint fra 16 procent i 2004.
- Kvinder optjener i gennemsnit 22 procent mindre til pension.
- Det gennemsnitlige antal barselsdage for mænd er 31 dage, gennemsnittet for kvinder er 298 dage.

Kilde: Danmarks Statistik

Historiker Astrid Elkjær Sørensen

for, hvad der bliver vægtet. Uanset årsagen, har vi et problem, hvis den ene halvdel af befolkningen ikke er repræsenterede. Så må vi indrette samfundet for at få det til at ske”.

8. MARTS

Kvindernes internationale kampdag markeres den 8. marts hvert år for at sætte fokus på kvinders stilling i verden. Dagen er anerkendt af FN og er i visse lande en national helligdag.

Ideen om en international kampdag for kvinder opstod i 1910 i København. De første år lå kampdagen på forskellige datoer, fordi den som regel blev lagt en søndag, så arbejdende kvinder havde mulighed for at deltage.

Kilde: Wikipedia

OMVENDT I FOA SOSU

Den skæve kønsfordeling på indflydelsesrige poster gælder overalt i det danske samfund inklusive de faglige organisationer, påpeger Astrid Elkjær Sørensen.

Men lige netop i toppen af FOA SOSU går skævheden dog den anden vej.

Her udgør mændene 10,5 procent af medlemmerne, og de burde derfor sidde på 1 af de 15 pladser i fagforeningens bestyrelse, men både formand, næstformand og de øvrige medlemmer er kvinder.

Hvis det giver anledning til bekymring hos de mandlige medlemmer, kan de trøste sig med, at der frem til 2016 i 19 år sad en mand på formandsposten.

KVINDEKAMPEN LEVER ENDNU

Der er stadig meget at kæmpe for i kampen for ligestilling mellem mænd og kvinder, mener faglig sekretær Janine Almy.

TEKST ANNE GULDAGER

For Janine Almy, faglig sekretær i FOA SOSU er den 8. marts en vigtig mærkedag og lige så relevant i dag som for 35 år siden, da hun gik i røde bukser og træsko og ikke kunne drømme om at iføre sig en bh.

Siden dengang er klædeskabet blevet udvidet betragteligt, men man kan sagtens føre kvindekamp i kjole eller for den slags skyld med tørklæde på, mener hun.

"Selvom kampen for ligestilling ikke er så synlig som i 70'erne, er den langt fra slut. Så længe ansatte i fag med en overvægt af kvinder tjener mindre end ansatte i mandefag, har vi ikke ligestilling".

Kampen for ligeløn gælder også mændene på SOSU-området, understreger Janine Almy.

"Når jeg taler med mandlige medlemmer, der er trætte af al den snak om ligeløn, fordi de tjener lige så lidt som deres kvindelige kolleger, svarer jeg, at de jo så netop burde gå ind i kampen for ligeløn. Når de er lavtlønnede, er det jo blandt andet fordi, de arbejder i et fag med en overvægt af kvinder".

DELTID GIVER ULIGHED

På social- og sundhedsområdet er 80 procent ansat i deltidsstillinger, og også det er i høj grad et ligestillingsproblem, mener Janine Almy.

"Fakta er, at det stadig er kvinderne,

Foto: Mark Knudsen/Monsun

Janine Almy

der udfører størstedelen af opgaverne i hjemmet, og derfor er det også først og fremmest kvinderne, der vælger at være på deltid. Det betyder, at kvinderne sparer mindre op til pension end mænd, så den manglende ligestilling strækker sig helt ind i alderdommen".

INTERNATIONAL SOLIDARITET

Selvom der ifølge Janine Almy er et stykke vej, før vi kan tale om ligestilling på det danske arbejdsmarked, er der andre steder i samfundet, hvor problemerne er endnu større.

"I fagforeningen har vi medlemmer fra mange kulturer, og verden over er der kvinder, der har brug for, at vi kæmper for dem og deres rettigheder. For mig er det vigtigt at huske, at den 8. marts er Kvindernes Internationale Kampdag, hvor vi siger "vi ser jer – vi kæmper også for jer". Dagen handler om solidaritet – på tværs af køn, kultur og grænser".

8. MARTS I FOA

Traditionen tro vil 8. marts blive markeret med et arrangement i FOAs Forbundshus på Staunings Plads i København, denne gang med blandt andre Astrid Elkær Sørensen på programmet.

Alle er velkomne, og tilmelding er ikke nødvendig.

Sted: Staunings Plads 1-3, København

PROGRAM

- 13.30** Dørene åbnes
- 14.00** Velkommen ved sektormand Pia Heidi Nielsen
- 14.10** Foredrag om ligeløn v. ph.d. Astrid Elkær Sørensen
- 15.15** Pause med kaffe/vand/øl og lidt mundgodt
- 15.30** Oplæg om KVINFO v. direktør Henriette Laursen
- 16.05** Sange om kvindekamp v. Nina og Niklas Schneidermann

I FOA SOSU markeres dagen den 5. marts.

Se nærmere på www.foa.dk/sosu-aktiviteter

Min post

HUSKER DU AT TØMME POSTKASSEN?

FOA SOSU sender sikker post til dig. Skriver du til os, sendes svaret derfor til din digitale FOA postkasse, hvorfra du naturligvis også kan skrive til os.

Find indgangen til din FOA postkasse, hvor du også kan finde en guide til, hvordan du bruger postkassen
www.foa.dk/post

Du kan vælge at få besked enten pr. mail, sms eller begge dele, når der er post til dig i den digitale postkasse. Tjek dine kontaktoplysninger - og se, hvordan du har valgt at få besked om digital post fra FOA.

Husk altid at ændre din mailadresse eller mobilnummer, hvis du får nyt:
www.foa.dk/personoplysninger

Søger I SOSU-arbejdskraft på din arbejdsplads? Fortæl din arbejdsgiver om FOA JobMatch. Nemt, hurtigt og gratis.

www.foa.dk/jobmatch

3

TIP TIL GOD KOMMUNIKATION MED PÅRØRENDE

TÆL TIL 10

Det hjælper ofte lige at trække vejret for at kunne gå konstruktivt ind i en samtale med en kritisk pårørende.

PRØV AT FORSTÅ

Negativ adfærd kan ofte skyldes krise, angst for at miste kontrol og usikkerhed om fremtiden. Små ting kan blive kæmpestore for de pårørende, men se det som udtryk for kærlighed og frustration.

VIS OMSORG

Ikke kun den syge, men også de pårørende har behov for omsorg. Det øger tilliden, når den pårørende føler sig set og hørt.

Kilde: Ergoterapeuten

HAR DU TJEKKET DIG SELV FOR NYLIG?

For at kunne hjælpe dig bedst muligt, er det vigtigt, at vi kender din stilling og ved, hvordan vi kan kontakte dig, eksempelvis når der er afstemning om din overenskomst.

På **www.foa.dk/personoplysninger** kan du se og rette dine oplysninger i FOAs system.

ILLUSTRATION: COLOURBOX

GA IKKE GLIP AF FOAs KONTANTE FORDELE

Sig "Ja tak" til kontante medlemsfordele fra FOA og få besked, når du kan spare penge på forsikringer, ferier, fornøjelser og forbrugsgoder.

Sådan gør du: Gå på **www.foa.dk** og log på "Mit FOA" i øverste højre hjørne. Under "**Ret dine personoplysninger**" kan du tilkendegive, om du ønsker information om medlemsfordele.

Genvej til
www.foa.dk/personoplysninger

*Det kræver åbenhed, kollegial støtte
og ledelsesmæssig opbakning at
forebygge og håndtere uønsket
seksuel opmærksomhed.*

K.
WICHMANN

NÅR BORGEREN BLIVER NÆRGÅENDE

Uønsket seksuel opmærksomhed må aldrig være et arbejdsvilkår. Det er den krænkedes oplevelse, der definerer, hvornår en grænse er overtrådt.

TEKST ANNE GULDAGER

ILLUSTRATION KAMILLA WICHMANN

Som medarbejder i social- og sundhedssektoren er uønsket seksuel opmærksomhed/seksuel chikane fra borgere og patienter ofte en del af hverdagen.

I de senere år er der kommet mere og mere opmærksomhed på, at det ikke er et arbejdsvilkår, man må affinde sig med, men derimod et

arbejds miljøproblem, der skal tages hånd om på linje med andre arbejdsmiljøproblemer.

Seksuel opmærksomhed fra en borger, som man er ansat til at tage sig af, kan være krænkende, uanset om den er bevidst eller ubevidst, om det sker en enkelt eller flere gange, og uanset om der er tale om for eksempel sjofle bemærkninger eller egentlige fysiske overgreb.

Det er den krænkedes oplevelse, der definerer, hvad der er krænkende, og forskning viser, at hvis den enkeltes oplevelse af en krænkelse ikke tages alvorligt, kan det i værste fald føre til depression, stress og langtids-sygemelding.

AMR-ÅRET I FOA SOSU

2019 var AMR-år, arbejdsmiljørepræsentanternes år.

Målet var at styrke arbejdsmiljørepræsentanterne i deres arbejde for et forbedret arbejdsmiljø, og FOA SOSU udvalgte en række temaer, der fik særligt fokus i forbindelse med AMR-året.

Der er dog stadig en masse at tage fat på, hvad angår arbejdsmiljøet, og den indsats stopper ikke, bare fordi AMR-året officielt er slut. FOA SOSU fortsætter derfor med et øget fokus og ekstra uddannelse af arbejdsmiljørepræsentanterne inden for en række temaer, hvor uønsket seksuel opmærksomhed er et af dem.

RETNINGSLINJER ER VIGTIGE

Det kræver åbenhed, kollegial støtte og ledelsesmæssig opbakning at forebygge og håndtere uønsket seksuel opmærksomhed, og alle anbefalinger lyder, at det lykkes bedst, hvis det er udmøntet i konkrete retningslinjer med udgangspunkt i den pågældende arbejdsplads og medarbejdergruppe.

Ifølge en undersøgelse blandt FOAs medlemmer i 2018 havde hver tredje medarbejder i social- og sundhedssektoren i løbet af det seneste år oplevet krænkelse af seksuel karakter fra borgere eller patienter.

Lige så mange kendte til kolleger,

”Uønsket seksuel opmærksomhed må aldrig ses som et arbejdsvilkår – uanset om borgeren ikke har haft til hensigt at støde nogen, eller om borgeren har kontrol over sin seksualitet eller ej. Ingen af delene gør den psykiske belastning ved krænkelsen mindre.

Fra guiden "Forebyg og håndter krænkende handlinger af seksuel karakter".

der havde oplevet krænkelse, men over halvdelen af de medvirkende i undersøgelsen vidste ikke, om arbejdspladsen havde retningslinjer på området.

HOLD RETNINGSLINJERNE I LIVE

”Retningslinjerne skal gøre krænkelse til et fælles problem i stedet for den enkeltes, og de skal understøtte, at det ikke bare er ok, men direkte vigtigt at reagere på dem”, siger faglig sekretær i FOA SOSU, Charlotte von Mehren.

Hun opfordrer til, at arbejdsmiljøgruppen sætter gang i en proces, der kan inddrage alle medarbejdere i udformningen af retningslinjer på området, hvis de ikke findes i forvejen.

Men lige så vigtigt er det, at eksisterende retningslinjer med jævne mellemrum tages frem og drøftes, mener Charlotte von Mehren.

NÅR BORGEREN BLIVER NÆRGÅENDE...

►►► "Retningslinjer har en tendens til at søge ly i lukkede skuffer eller i mørke hjørner på intranettet, hvor nyansatte ikke har en chance for at finde dem. Hvis man gør retningslinjerne til en del af introduktionen af nyansatte, bliver de også ved at være nærværende i forhold til de mere garvede".

"Tal om dem med jævne mellemrum. Tal om dagligdagens dilemmaer og drøft, om retningslinjerne dækker de udfordringer, I står i, eller om de overhovedet bliver brugt", opfordrer hun.

"Vi skal turde tale om, hvor vores grænser går, ellers kan det være svært at sige fra, når de bliver overskredet".

Jobgrupper med størst andel af lønmodtagere, der har været udsat for seksuel chikane inden for de seneste 12 måneder:

- SOSU-personale
- Kokke og tjenere
- Specialpædagoger
- Sygeplejersker

SØG INSPIRATION

- I guiden "Seksuel opmærksomhed fra borgere" kan I finde en håndfuld dilemmakort, I kan diskutere ud fra, når I skal kortlægge dilemmaer og finde handlemuligheder. kortlink.dk/23dbb
- I guiden "Forebyg og håndter krænkende handlinger af seksuel karakter" kan I finde dialogkort og -værktøjer og se et konkret eksempel på en politik for uønsket seksuel opmærksomhed fra borgere. kortlink.dk/23dd8
- Find forslag til overvejelser i arbejdsmiljøgruppen og ideer til handlemuligheder på <http://kortlink.dk/23dde>

Louise Breuner,
social- og sundhedsassistent,
tillidsrepræsentant, Abdominal-
center K, Bispebjerg hospital:

Har du nogensinde oplevet uønsket seksuel opmærksomhed fra en borger/patient?

Ja, jeg har haft en patient, der mente, at vi skulle have kontakt efter hans indlæggelse, så han opsøgte mig på de sociale medier efterfølgende, hvor han tilbød sig selv. Han skrev også, at, at da han vidste, hvor jeg arbejdede, kunne han jo bare vente på mig en dag efter job.

Er det noget, I taler om på din arbejdsplads?

Både ja og nej det er ikke som sådan et emne, men man vender sine oplevelser med kolleger.

Ved du, om din arbejdsplads har retningslinjer for, hvordan seksuel chikane/uønsket seksuel opmærksomhed skal håndteres?

Jeg tror, det er meningen at man skal kontakte nærmeste leder, men jeg må indrømme at jeg ikke har læst op på det.

Niclas Koefoed,
social- og sundhedsassistent,
tillidsrepræsentant, Botilbuddet
Tranehavegård:

Har du nogensinde oplevet uønsket seksuel opmærksomhed fra en borger/patient?

Nej, ikke personligt, men vi har haft en episode, hvor en borger blev utrolig glad for en af mine kolleger og ikke kunne forstå, at det ikke var gengældt.

Er det noget, I taler om på din arbejdsplads?

Generelt er det udadreagerende adfærd og ikke seksuel opmærksomhed, der fylder, men min kollega gik til sin leder og sin arbejdsmiljørepræsentant, og der blev taget hånd om det med det samme. Vi drøftede det også på et fælles personalemøde, og løsningen blev at give borgeren en anden kontaktperson og i det hele taget sørge for at skærme borgeren fra den pågældende kollega.

Ved du, om din arbejdsplads har retningslinjer for, hvordan seksuel chikane/uønsket seksuel opmærksomhed skal håndteres?

Ja her er nul-tolerance, og det skal anmeldes. I dette tilfælde var der ikke tale om et egentligt overgreb, men det er vigtigt at få handlet på det med det samme, så det ikke udvikler sig.

1. MAJ I FOA SOSU

Det er ikke for tidligt at begynde at glæde sig til 1. maj i fagforeningen.

1. maj er årets hyggeligste dag på Godthåbsvej, hvad enten det regner, sner eller solen skinner fra en skyfri himmel – vi har prøvet det hele.

Vi slår telt op, sørger for morgenmad, musikere og festtalere. Det eneste, du skal medbringe, er dit gode humør og lyst til at skråle med i vilden sky, når vi synger sammen.

Kaffen er varm fra klokken 9, og klokken 11 går vi i samlet flok mod Fælledparken.

Tilmelding er ikke nødvendig, men husk at sætte et stort rødt kryds i kalenderen med det samme!

FOTO: MARK KNUDSEN/MONSUN

KATJA ER AGENT

...MEN IKKE SPOR
HEMMELIG

Forbedringsagenter skal øge den faglige kvalitet på plejeområdet i Københavns Kommune. Foreløbig er Katja Madsen den eneste med en SOSU-baggrund.

TEKST OG FOTO ANNE GULDAGER

"Må man godt prale lidt?"

Ja, det må man, og Katja Madsen er heldigvis ikke en, der holder sig tilbage. Derfor tør hun godt give et bud på, hvorfor hun er blevet foreslået som såkaldt forbedringsagent på Plejecentret Bonderupgård.

"Jeg har en stor faglig stolthed. Jeg vil gerne vise, at man kan komme langt som social- og sundhedsassistent, og jeg vil gerne lære og lære fra mig", fortæller hun.

Den anden forbedringsagent på Bonderupgård er centrets souschef, og Katja Madsen er den foreløbig eneste af de i alt 81 forbedringsagenter under Social- og Sundhedsforvaltningen i Københavns Kommune med en SOSU-baggrund.

Forbedringsagenterne uddannes i værktøjer og metoder, der kan øge kvaliteten inden for plejeområdet.

PEGER SELV PÅ LØSNINGER

Under uddannelsen arbejder deltagerne med et projekt fra hverdagen, og Katja Madsen og hendes souschef har valgt et projekt, der skal nedbringe antallet af urinvejsinfektioner på en af Bonderupgårds afdelinger.

Det er medarbejderne selv, der har peget på udfordringer og løsninger, mens det er forbedringsagenternes opgave at motivere, sætte strategiske mål og følge op på dem.

Katja Madsens uddannelse som forbedringsagent slutter i maj 2020, men projektets succes er allerede inden for synsvidde, da medlemsbladet FOA SOSU er på besøg i december 2019.

"Vi valgte den afdeling med flest urinvejsinfektioner og opsatte et mål om, at der skulle være mindst 50 dage mellem forekomsterne. Allerede nu er vi oppe på 42 dage", fortæller Katja Madsen.

Midlerne har blandt andet været at få mere struktur på hygiejne, værnemidler og væskeindtag. Alle vidste i forvejen, at alle tre dele var vigtige for at forebygge urinvejsinfektioner, men projektet har kortlagt, hvor det alligevel går galt og hvorfor. Og hele afdelingens personale har været inddraget i at finde den struktur, der kan rette op på det.

At ville forbedre er ikke noget nyt hverken på Bonderupgård eller andre steder, men forbedringsagenterne får nogle forudsætninger, der kan hjælpe forbedringerne hurtigere på vej, forklarer Katja Madsen.

"Jeg får ikke bare noget ny viden om, hvad der virker, når man vil skabe forandring, men også modet til at sætte noget i gang".

HVERDAGENS EKSPERTER

De andre forbedringsagenter på Katja Madsens hold er konsulenter, sygeplejersker, forstandere og souschefer.

"Når jeg ser mig omkring, kan jeg da godt undre mig over, at der sidder så mange ledere og konsulenter i rummet. Hvorfor har de ikke taget en af dem på gulvet med, som ved, hvor der er brug for forbedringer?"

"Ledernes og konsulenternes perspektiv er mere overordnet. I vores projekt ser vi på, hvad vi helt konkret kan gøre i plejen, der her og nu får betydning for beboerne", forklarer Katja Madsen.

"Vi har jo alle sammen prøvet det der med, at der kommer en eller anden instruks fra kommunen, hvor vi tænker *"prøv lige at komme ud i virkeligheden og se, hvad her foregår"*. Det er SOSU-personalet, der er på gulvet, og som ved, hvad der sker i dagligdagen. Hvis man kun sender dem afsted, der sidder på et kontor, bliver det svært at få hele personalet med, og så virker det ikke".

FORBEDRINGSAGENTERNE UDDANNES I AT:

- Sætte systematiske ambitiøse mål
- Anvende metoder til at afprøve nye arbejdsgange
- Anvende data og måle forbedringer systematisk og hyppigt
- Lede forbedringsarbejde og udrydde barrierer
- Anvende metoder til at sprede forbedringer og fastholde opnåede resultater
- Accelerere implementering

Kilde: Dansk Selskab for Patientsikkerhed

*Social- og sundhedsassistent
Katja Madsen er teamleder på
Plejecentret Bonderupgård.
Og ikke mindst forbedringsagent.*

Foto: Colourbox

BLIV KLOGERE MED FAGFORENINGEN

Lær at forstå din lønseddel

Offentligt ansatte: 18. marts og 3. juni kl. 15.30

Privat ansatte: 22. april kl. 15.30

Værd at vide om barsel

6. maj

Læs mere og find årets øvrige løn- og barsels-
caféer på www.foa.dk/sosu-aktiviteter

BLIV KLOGERE PÅ LEDELSE

Hemmeligheden bag bæredygtig ledelse ligger i krydsfeltet mellem teori og praksis; dér hvor den teoretiske viden og den praktiske verden mødes og kombineres.

Overbrandmester og instruktør Thomas Sylvest giver et indblik i de ledelsesværktøjer og den viden, der skal til for at danne og vedligeholde et team, som skal præstere optimalt.

Du bliver involveret ud fra de

opgaver og udfordringer, du oplever i din hverdag, og får indsigt i din egen ledelsesform.

Tid: Onsdag den 18. marts 2020,
kl. 15.45–20.00

Sted: FOA Social- og Sundhedsafdelingen, Godthåbsvej 15, Frederiksberg

Læs mere på
www.foa.dk/sosu-aktiviteter

Foto: Colourbox

NÅR GODE MENNESKER HANDLER ONDT

Langt de fleste mennesker ved, hvordan man skal behandle andre mennesker. Så hvordan kan man komme derud, hvor man glemmer sin faglighed og overskrider sine grænser for, hvad man kan sige og gøre mod andre?

Psykolog Dorthe Birkemose har i en årrække beskæftiget sig med begrebet forråelse, og endelig har hun fået tid i sin travle kalender til et besøg i FOA SOSU.

Tid: Torsdag den 5. maj kl. 17.00–20.00

Sted: FOA Social- og Sundhedsafdelingen, Godthåbsvej 15, Frederiksberg

Læs mere på www.foa.dk/sosu-aktiviteter

FORBERED JOBSAMTALEN

En god forberedelse, når du skal til jobsamtale, kan bringe dig nærmere jobbet og samtidig dæmpe nervøsiteten ved at være til samtale.

- Forbered en kort præsentation af dig selv, hvor du nævner dine vigtigste kompetencer, og hvad du kan bidrage med.
- Læs på virksomhedens hjemmeside, om der er specielle værdier, der vægtes højt.
- Fortæl, hvorfor du har søgt netop dette job.
- Find konkrete eksempler på, hvordan du har bragt dine vigtigste kompetencer i spil i tidligere job.
- Undgå lange enetaler og stil spørgsmål retur, der viser interesse.
- Tal ikke dårligt om tidligere ansættelser. Du risikerer på forhånd at stemple dig selv som illoyal.
- **Husk at du er kaldt til samtale, fordi virksomheden har brug for dig, så glem ikke at tale om løn!**
- Læs FOAs pjece "Sådan går du til jobsamtale" og find eksempler på, hvad du kan forvente at blive spurgt om, og hvilke spørgsmål du selv kan stille. Find pjecen på www.foa.dk/a-kasse/pjecer-regler
- Se videoen "Gode råd til jobsamtalen": www.foa.dk/nyt-job/foa-job/video-gode-raad-jobsamtale

TAL LØN TIL JOBSAMTALEN

Selvom det er FOA SOSU, der skal forhandle din løn, når du skifter job, er det vigtigt, at du under ansættelsessamtalen giver tydeligt udtryk for dit lønkrav.

Det er vigtigt at tale om dine forventninger til lønnen, også selvom lederen ikke spørger.

Spørg: "Hvordan tænker I, at lønniveauet er for en medarbejder med min profil"?

Eller få gang i en forventningsafstemning om lønnen ved for eksempel at spørge ind til stillingens lønbrøk/timetotal og evt. antal aften-/nat- og weekendvagter mm.

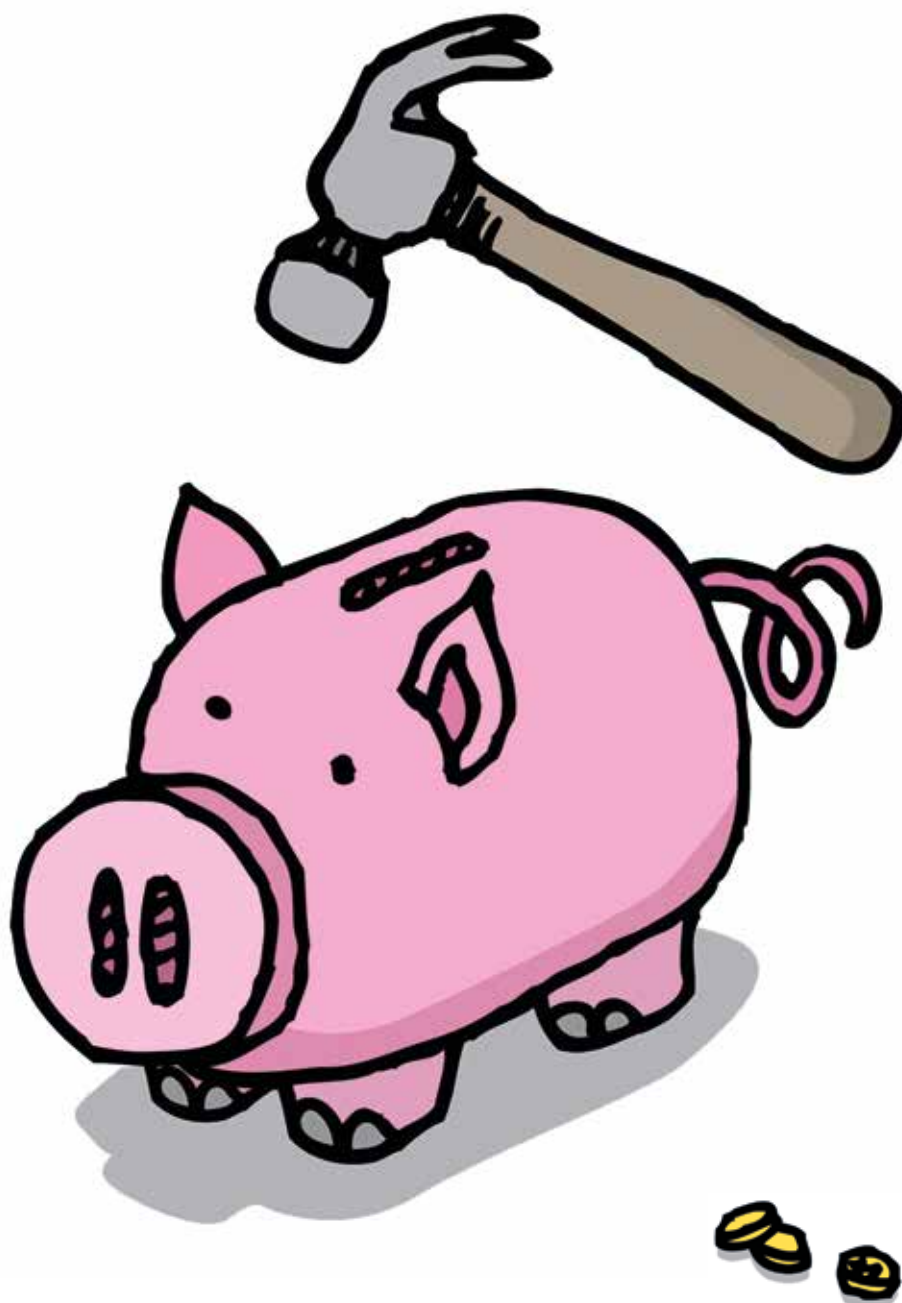
Stil helt konkrete krav – eksempelvis:

- I mit nuværende job ligger jeg samlet på løntrin 24 og jeg forventer at stige min. 2 trin ifm. jobskifte.
- Jeg ønsker som minimum det samme i løn inkl. diverse tillæg som i mit nuværende job, selvom jeg skifter vagttype.
- Jeg vil gerne sikre mig at vi bliver enige i lønnen, inden jeg siger min nuværende stilling op.

Får du jobbet, så kontakt den lokale TR på din nye arbejdsplads eller FOA SOSU angående endelig forhandling af lønnen, inden du skriver under på noget.

STOD MED EN INDTÆGT PÅ 0 KRONER

Dorte Brinkmanns kommune ville ikke give sig, før FOA SOSU gik ind i sagen. Nu har kommunen blankt erkendt, at de begik en række fejl i beregningen af hendes sygedagpenge

TEKST ANNE GULDAGER
ILLUSTRATION SHUTTERSTOCK

I december 2018 viste de første tegn sig.

Dorte Brinkmann havde så mange smerter i sin ryg, at hun måtte gå hjem fra sit arbejde som social- og sundhedsassistent i et privat vikarbureau.

Hun vendte hurtigt tilbage til sit arbejde få timer pr. uge, men i april var smerterne så voldsomme, at lægen rådede hende til at sygemelde sig.

Derefter fulgte nogle turbulente måneder med lægeundersøgelser, kontakt med kommunens ydelsescenter og jobcenter – og ikke mindst forkert sagsbehandling og dårlig rådgivning.

FORLØBET

Dorte Brinkmann havde indtil januar 2019 arbejdet for vikarbureauet på fuld tid, men på grund af smerterne i ryggen magtede hun fra januar til april kun at arbejde i gennemsnit 13,5 timer pr. uge og klarede sig med nød og næppe igennem økonomisk.

Da hun herefter blev sygemeldt i

april, mente kommunen, at sygedagpengene skulle beregnes på baggrund af de 13,5 timers arbejde.

Økonomien hang dermed slet ikke sammen længere, og i kommunens jobcenter blev Dorte Brinkmann rådet til at søge kontanthjælp, fordi beløbet ville være større end dagpengene.

Det viste sig dog at være et meget dårligt råd, fordi Dorte Brinkmann ejer en kolonihave og derfor slet ikke var berettiget til kontanthjælp.

Der stod hun så - uden sygedagpenge, uden kontanthjælp og med en indtægt på 0 kroner.

FIK HJÆLP I FAGFORENINGEN

Dorte Brinkmann så derfor ingen anden mulighed end at raskmelde sig og kravle tilbage til få timers arbejde,

selvom hun langt fra var rask. Men samtidig henvendte hun sig til sin fagforening, FOA SOSU.

"Jeg har før prøvet at gå til fagforeningen, da Rigshospitalet besluttede, at de ikke længere havde brug for sygehjælpere, og jeg derfor blev fyret. Så jeg vidste, at dér kunne jeg få hjælp", fortæller

Dorte Brinkmann.

Og det fik hun. Fagforeningen faldt over hele tre fejl i kommunens sagsbehandling:

Dorte Brinkmanns sygedagpenge skulle have været reguleret i forhold til fuld tid, fordi hun var fuldtidsforsikret i A-kassen og dermed ville have haft ret til fuld dagpengesats, hvis hun havde været ledig.

Hun skulle ikke have været rådet til at søge kontanthjælp.

Og hun skulle have haft supplerende sygedagpenge i perioden efter sin raskmelding, fordi hun kun magtede ganske få timer.

FOA SOSU kontaktede kommunen, og efter adskillige forgæves henvendelser og i sidste ende en formel klage, måtte kommunen langt om længe give fagforeningen ret i alle tre klagepunkter. Dorte Brinkmann har derfor fået efterbetalt hele det beløb, hun var berettiget til.

KUNNE IKKE HAVE KLARET DET SELV

I mellemtiden har Dorte Brinkmann fundet ud af, hvad der forårsagede de mange smerter. Årsagen var kræft i underlivet.

Da medlemsbladet FOA SOSU besøger hende, er hun netop blevet opereret. Hun er ved godt mod og ser frem til inden længe at kunne vende tilbage til det arbejde, hun elsker - denne gang som rask og ikke bare raskmeldt af nød.

Kampen mod sygdommen tager hun i stiv arm, men kampen mod kommunen kunne hun aldrig have taget selv, understreger hun.

"Jeg ville ikke være kommet i tanke om at klage. Sådan noget spekulerer jeg slet ikke i. Jeg ville bare have affundet mig med kommunens afgørelse. Jeg er glad for, at jeg er medlem af en rigtig fagforening".

VERDENS BEDSTE FAG

At være elev på SOSU-området kan være hårdt, men når det er godt, er der ikke noget bedre, mener Eleni Schønnemann.

TEKST ANNE GULDAGER

FOTO MARK KNUDSEN/MONSUN

Da FOA SOSU i november holdt generalforsamling, var der især ét indlæg fra talerstolen, der gjorde indtryk på tilhørerne.

Social- og sundhedsassistent-elev Eleni Schønnemann modtog på både stående og lang klapsalve for sit budskab om som elev at være en stolt SOSU, men også en sårbar

SOSU.

"Det er vigtigt, at nogen siger noget", svarer hun, da Medlemsbladet FOA SOSU besøger hende for at få uddybet, hvad det var der drev hende op på talerstolen.

"Jeg har selv prøvet hvor hårdt det kan være at komme til et sted som elev, hvis man bliver overladt mere eller mindre til sig selv".

Eleni fortæller om vejledere, der ikke har tid nok. Og om pressede kolleger, der ikke har ressourcer til at

se, at der er elever, der bliver sat til at knokle uden at have de nødvendige kompetencer.

At sige fra kræver mod, og det har Eleni. Hun tog selv initiativet til at bede om et nyt praktiksted, da det første ikke fungerede, og hun har sagt fra over for flere opgaver, hun ikke var oplært til.

"Som ny elev slår man ikke til over for fysisk og psykisk plejekrævende borgere, man ikke kender. Jeg vil have en ordentlig oplæring, og jeg skal ikke

administrere medicin uden at have kompetencerne”.

SVÆR BALANCEGANG

Der er ikke noget så demotiverende som himmelvendte øjne, og som kollega til en elev skal man være indstillet på ikke kun at dele ud af sin viden, men også få stillet spørgsmål til egen praksis, mener Eleni.

”På skolen oplæres vi i, hvilke metoder der er de korrekte, eksempelvis hvad angår forflytning og kommunikation. Derfor er det naturligt, når vi kommer ud i praktik, at spørge, hvis vi mener, en kollega forflytter forkert”, siger Eleni.

I sin kamp for at holde den faglige fane højt har hun undervejs fået en del blå mærker, men hun har også lært en masse om sig selv og sin egen måde at kommunikere på undervejs.

”Jeg har tit været i rollen som den bedrevende, men jeg har lært at skrue ned for det, og det har hjulpet mig meget. Jeg gør tingene på den måde, jeg mener, de skal gøres, men jeg er blevet lidt mere ydmyg og stiller ikke nødvendigvis spørgsmål til alt, der ikke følger retningslinjerne. Men det er en utrolig svær balancegang, og indimellem er man simpelthen nødt til at sige fra, for eksempel hvis man oplever omsorgssvigt eller brud på tavshedspligten”.

KAN KLARE DET HELE

Eleni Schønnemanns gode oplevelser i praktikken overskygger dog langt de dårlige, understreger hun, og priser sig lykkelig over, at hun afbrød en uddannelse som optiker.

Eleni Schønnemann høstede aftenens største bifald da der var generalforsamling i FOA SOSU i november.

”Jeg elsker at arbejde med mennesker og være der for andre. Desuden er det et fag, hvor du udvikler dig utrolig meget, både hvad angår evnen til at sætte grænser, indgå i relationer og skabe fællesskaber. Det er et fag, der rummer det hele, og man lærer at være omstillingsparat, for man aner ikke, hvad der venter om hjørnet”.

”I hjemmeplejen har du kun dig selv, og du er nødt til at lære at tilrettelægge din tid og i det hele taget være meget selvstændig. Hvis du kan klare det, kan du klare det hele”, siger Eleni og slår fast at hun har valgt ”verdens bedste fag”.

Og sådan hænger de to budskaber fra den dag på talerstolen uløseligt sammen: Hvis man betragter eleverne og deres begejstring for faget som en ressource, bevarer de begejstringen.

Eller som Eleni sagde, den dag, hele salen rejste sig op og klappede:

”Hold da op hvor er I seje! Jeg er så glad for at være sammen med jer. For jeg ved, hvor hårdt det kan være, og jeg ved, hvor vigtigt det er, at vi har et stærkt fællesskab”.

SOM ELEV STÅR DU IKKE ALENE

FOA SOSU er din fagforening, også under uddannelsen.

Din tillidsrepræsentant er FOA SOSU på arbejdspladsen og klar til at hjælpe, hvis du har problemer.

Bed om hjælp, hvis du for eksempel

- bliver sat til opgaver, der overstiger dine kompetencer
- bliver overladt til dig selv uden den nødvendige vejledning
- oplever problemer i forholdet til dine kolleger eller din leder
- har brug for sparring før en svær samtale
- har problemer ift. dit arbejdsmiljø
- er kommet til skade på dit arbejde
- er i tvivl om dine rettigheder omkring arbejdets tilrettelæggelse

SIG DET PÅ SOSU-DANSK

I Gentofte Kommune er et danskursus målrettet tosprogede SOSU-elever med til at fastholde elever, der ellers er i risiko for at droppe ud.

RIM

På kurset for tosprogede SOSU-elever har deltagerne blandt andet udvidet deres sproglige færdigheder ved at rime. Nedenfor er rim fra to tidligere kursister:

I går Ester faldt
Og så blev hjælperen kaldt.
Ester har brækket sit ben
Og nu får hun medicin.
Når man klynker af smerte
er man ikke den stærke.
Ester har nedsat balance,
Derfor får hun assistance.
Hun får besøg i eftermiddag,
Så skal de drikke kaffe og spise kage.

Rigmor savner sin mor,
På væggen et billede af hende bor.
Hun er rastløs,
Og pludselig bliver hun bevidstløs.
Jeg står og råber
"Rigmor, Rigmor".
Hun er så rar
Og svarer "Jeg sover jo bare".
Hun siger: "Tak"
Jeg siger "Selv tak"

TEKST OG FOTO ANNE GULDAGER

At man taler et forståeligt dansk er ikke det samme som at kunne tale og forstå "SOSU-dansk".

Hvad betyder for eksempel "grovmotorik", og hvad sker der, hvis man "fejlsynker"?

I Gentofte Kommune er man jævnligt stødt på elever, hvis mangelfulde dansk har gjort det vanskeligt at gennemføre praktikken, og derfor tilbydes elever med et andet modersmål nu et danskursus særligt målrettet SOSU-området.

Kurset, der gennemføres i samarbejde med AOF forløber over 12 hele dage gennem 12 uger, og eleverne får fri fra praktikken til at deltage i kurset.

ORDSPROG, IRONI OG SARKASME

For de syv elever, der er på holdet, den dag medlemsbladet FOA SOSU er på besøg, er kurset en gave, fortæller de.

"Vi har alle sammen været på sprogskole, da vi kom til Danmark, men det er rart, at det her kun er for SOSU-elever", siger Rose Ann Cortez Lopez, der stammer fra Filippinerne.

I undervisningen gennemgås ikke kun medicinske fagudtryk, men også for eksempel ordspil og sarkasme, og hver gang taler de på holdet om en kendt dansker.

"Det er lettere at tale med borgerne,

når vi ved, hvad vi taler om", griner Wioleta Kuskowiak, der er fra Polen og umiddelbart taler et glimrende dansk, men savner at kunne komme mere i dybden i sin kommunikation med borgere og kolleger.

KAN HAVE FATALE KONSEKVENSER

"Vi hørte gentagne gange fra praktikstederne om elever, der slet ikke kunne gøre sig forståelige ude i praktikken, og derfor syntes vi, at vi var nødt til at gøre noget", siger uddannelseskonsulent i Gentofte Kommune, Louise Ystrøm.

"Det kan jo have nogle fatale konsekvenser, hvis man siger ja til at gøre noget, og så går ud og gør noget helt andet, fordi man har misforstået beskeden eller kommer fra en kultur, hvor man taber ansigt, hvis man indrømmer, at der er noget, man ikke forstår. Det her er med til at fastholde nogen, der ellers ville være droppet ud", mener hun.

Det er Louise Ystrøm, der sammen med chefkonsulent i AOF Thomas Framholt er ansvarlig for kurset.

"Vores kompetence er, at vi kan undervise i dansk – det gør vi hele tiden – og Louise sørger for, at vi får den viden og de materialer, der skal til for at give kurset et SOSU-fagligt perspektiv", forklarer Thomas Framholt.

Men der er mere på spil end SOSU-faglighed og kvalitet, tilføjer han.

Fra venstre Chantanee Lapanuphan, Duangsuga Saengsai, Dzemiilje Pajaziti, Rose Ann Cortez Lupez, underviser Jette Lauridsen, Wioleta Kuskowskiak, Marlou Bana-e Daguio og Yemane Yohannes.

"De her mennesker bidrager med en sindssyg vigtig opgave i vores samfund, og det vil vi gerne understøtte ved at fremme en god kommunikation".

Ifølge Thomas Framholt og Louise Ystrøm går eleverne fra kurset med en styrket selvtillid.

"De får mod til at tage ordet og for eksempel bidrage med input til triagerings-møderne, og ikke mindst bede om hjælp, hvis der er noget, de er i tvivl om", siger Louise Ystrøm.

DET SAMME PÅ POLSK

I klasseværelset er eleverne for en kort stund stille som mus. De er blevet bedt om at finde ord i SOSU-ordbogen, som de ikke kendte i forvejen, og bruge det i en sætning.

Alle skriver koncentreret, indtil tiden er gået, og det bliver tid til at læse resultaterne højt.

Yemane Yohannes fra Eritrea kæm-

per med at udtale ordet "tilværelse", men sætningens opbygning er der ikke noget i vejen med: "Jeg nyder min tilværelse og har tænkt mig at blive ved med at arbejde, så længe jeg kan", læser han højt, inden turen går videre.

Rose Ann Cortez Lupez har valgt ordet "gangfunktion" og indarbejdet det i sætningen "Han fik en blodprop i hjertet og har nu en dårlig gangfunktion".

"Hvad er en gangfunktion?" spørger en af de andre.

Chantanee Lapanuphan fra Thailand har valgt ordet "bagatellisere".

"Det er det samme på polsk", udbryder Wioleta Kuskowskiak glad – "bagatelizować".

Også ord som fejlsynke, grovmotorik og dræn kommer på bordet, inden eleverne får fri og kan gå hjem – lidt bedre til SOSU-dansk, end da de kom.

FAKTA OM KURSET

Danskkurset er et FVU-kursus (forberedende voksenundervisning), og hverken kommune eller elever betaler for deltagelsen.

Kommuner, der er interesserede i at tilbyde det særlige SOSU-kursus til deres tosprogede elever, kan rette henvendelse til uddannelseschef i FOA SOSU, Troels Neiiendam, trn050@foa.dk, tlf.: 4697 2171

Kilde: Fagbladet Sygehjælperen, nr. 6 1977

Foto: COLOURBOX

FORÅR I SENIORKLUBBEN

- Generalforsamling og banko: 11. marts
- "Hvad gemmer der sig under præstekjolen": 14. april
- Skovtur: 12. maj

Formand Sine Eriksen: Tlf. 2577 9426, sine.eriksen@webspeed.dk
Kasserer Aase Meimoun: Tlf. 2561 4332.

Læs mere: www.foa.dk/sosu-senior

DELTAG I TRIVSELS- MÅLINGEN

På mange arbejdspladser måler man med jævne mellemrum medarbejdernes trivsel. De årlige målinger følges derefter op af handleplaner med udgangspunkt i de eventuelle problemer, målingen har afdækket.

Foto: Colourbox

Ifølge Videncenter for Arbejdsmiljø skal svarprocenten helst være på mindst 60 procent, for at trivselsmålingen er repræsentativ for arbejdspladsen.

Men ofte lander svarprocenten et godt stykke under de 60 procent, og man risikerer derfor at stå med et skævt billede af trivslen på arbejdspladsen.

Så derfor: Husk at deltage i trivselsmålingen!

Foto: Colourbox

KNUSTE HJERTER

Et nyere dansk studie viser, at hjertepatienter, som ofte føler sig ensomme, har dobbelt så stor risiko for at dø sammenlignet med patienter, der ikke føler sig ensomme.

Forskerne har justeret for livsstilsfaktorer, og teorien er, at et socialt netværk giver en tryghed, der kan beskytte mod stress og udviklingen af stresshormonet kortisol, der påvirker kredsløbet.

Kilde: Videnskab.dk

FÆRRE ÆLDRE BOR PÅ PLEJEHJEM

Tal fra Danmarks Statistik viser, at 65.000 ældre i 2019 boede i en pleje- eller ældrebolig, mens det i 2010 gjaldt for 69.500. Det er et fald på 6,4 pct. I samme periode er antallet af ældre steget med 25 pct.

Blandt 90-årige og derover er det i dag kun cirka hver tredje, der bor i en pleje- og ældrebolig, mens det i 2010 var knap 42 pct.

Ifølge forsker i ældre Karen Munk skyldes det blandt andet, at de, der er gamle i dag, har levet sundere liv end tidligere generationer, fordi kost, boligforhold, levestandard og hygiejne er bedret.

EN DAG I RÅDGIVNINGEN

Fagforeningen modtager hver dag en lang række spørgsmål fra medlemmerne. Læs nogle af de mange spørgsmål og svar her.

VAGTPLANER OG BARSEL

? *Jeg arbejder i en kommune, og min leder har sat FO/SH-dage på min vagtplan, selvom jeg er på barsel. Må hun gerne det uden at spørge mig?*

! Ja det må hun gerne, men hun skal placere dagene, inden vagtplanerne bliver udleveret for en 4 ugers periode, mindst 4 uger før de træder i kraft. Dog har ledelsen ikke pligt til at sende vagtplaner hjem til dig under sygdom og barsel, så du har selv ansvar for at følge med. Få evt. en kollega til at sende et billede af vagtplanen. Eller tag selv forbi og hils på – det kan være lettere at komme tilbage efter endt barsel, hvis man har haft lidt kontakt med arbejdspladsen undervejs.

NATTEVAGT OG BARN SYG

? *Jeg har fået at vide af min leder, at jeg ikke har ret barns sygedag, når jeg er aften- eller nattevagt. Hun siger, at hvis man normalt ikke har problemer med at få sit barn passet om aftenen, kan det heller ikke være et problem, når barnet er sygt. Har jeg ikke samme rettigheder i forhold til overenskomsten som alle andre?*

! Som ansat med overenskomst kan du passe et sygt barn på barnets første og anden sygedag – men kun hvis en anden voksen ikke er hjemme eller kan træde til. Der kan ikke opstilles firkantede regler, men hvis du fx er alene med dit barn og plejer at være afhængig af naboen eller en barnepige, når du har aften- eller nattevagt, kan man argumentere for, at situationen er en anden, når barnet er sygt. Vi hører sjældent fra medlemmer, der er blevet nægtet barns sygedag, men det er en konkret vurdering fra arbejdsgiverens side hver gang.

TJENSTLIG SAMTALE

? *Jeg er blevet indkaldt til tjenstlig samtale i morgen. Jeg aner ikke hvorfor. Hvad skal jeg gøre?*

! Det er slet ikke i orden. Du har ret til på forhånd at få at vide, hvad mødet skal handle om, og du har ret til at kunne forberede dig til mødet, så "i morgen" er helt klart for kort en frist. Du skal også have mulighed for at finde en, du kan tage med – en såkaldt bisidder. Vi plejer at anbefale, at du tager din tillidsrepræsentant med, men hvis du er mere tryk ved at have en ven eller kollega med, må du gerne det. Hvis du ikke har en tillidsrepræsentant, tager vi gerne kontakt med ledelsen og skaffer dig en bisidder.

MÅ LEDEREN RINGE UNDER SYGDOM

? *Må min leder godt ringe til mig, når jeg er syg? Jeg føler det, som om jeg bliver presset til at komme hurtigere tilbage. Hvor meget har jeg pligt til at fortælle om min sygdom?*

! Din leder må gerne ringe til dig – for eksempel for at spørge, om der er noget, arbejdspladsen kan gøre for at hjælpe dig tilbage. Du har ikke pligt til at fortælle, hvad du fejler, men arbejdsgiveren har ret til at vide, om du har mulighed for at arbejde, selvom du er syg – fx i nogle andre funktioner eller i færre timer. Din leder kan derfor forlange en "mulighedserklæring", der baserer sig på en samtale mellem dig og din leder og dernæst mellem dig og din læge. Tag en snak med din tillidsrepræsentant før en eventuel samtale, så du ikke bliver i tvivl om, hvad du har pligt til at svare på.

Din tillidsrepræsentant får ikke automatisk besked, hvis du bliver kaldt til samtale. Du skal selv kontakte din tillidsrepræsentant eller fagforeningen.

**FOA SOCIAL-
OG SUNDHEDS-
AFDELINGEN**
Godthåbsvej 15,
2000 Frederiksberg
Telefon 46972222

E-mail til fagforeningen via
din digitale FOA-postkasse
eller på sosu@foa.dk
E-mail til a-kassen via din
digitale FOA-postkasse eller
på akasse-sosu@foa.dk

TELEFONTID
Mandag, tirsdag og torsdag:
kl. 10 – 14
Onsdag: kl. 13 – 17
Fredag: kl. 10 – 12

DØREN ER ÅBEN
Mandag, tirsdag og torsdag:
kl. 9 – 15
Onsdag: kl. 13 – 17
Fredag: kl. 9 – 13

SOSU-kryds

8. MARTS

SOSU X	TALER	SPIDS	ØSTRIG	MUSIK-JOB	IND-TÆGT	LØFTE		SPANIEN	BYGGE		SKAL-DYR
UD-FLUGT	15					8					
TALORD			DANSKER BEJLE	4				HANK ILT			
KLUB				GRAM HØVDING		AFSPÆR-RING FÆLLES-SKAB				FILM-PRIS	7
KILO		NÆSTES SJOV					SMÅ-STEN		HOLLAND		
1 →						3				10	↘

★	ELEV- STED		UDEN	STUEN	2 ↓	TYSK ÆG INSTRU- MENT		RENDE						101 BEGI- VENHED	
FORDEL		2					16	BEVÆ- GELIG DRIK					TIL- HÆNGER REDSKAB		
IMAGE			MINUS MEDIE- HUS			SMELTE HJEM		FLOD							
	11			BEVÆ- GELIG FØR MIDDAG				FINDES KÆR- TEGNE	17	MÆRKE FOR- FATTER			TRÆ	5	
FØR L		MUSIK- GENRE TILSÆTTE			1	PLUS TO ENS		DUKKER OP IND- HENTES				9			
X SMIT- STOFFER			1550 ØL- SORT			BEHOL- DER	KLØER SOSU H				MADDING RÆKKE				
↘				FØLGE- LIG OPLYS- NINGER			12	FOR- BUND HED EU		KNOB KRITIK			ANNO FILM- FIGUR		
↑ FEM SVAL						MIDTER- LINJE TALORD			BAG- VÆRKET FORBI						
RED- SKAB					SANGER AM. STAT		ANGST BANDE- LEDER				LILLE VEJ KANTON			14	
			SKINNE HYRE- VOGN					VULKAN BANDE- ORD					ILT UD- KØRT		
VITA- MIN		LOK 	19		↖ ↗	DYR 				SANGER SYV					
KERNE- SYRE				SELSKAB 150		13	DIGT NORDISK GUD			HUS LEGITI- MATION					
OVER GRÆNSEN					6		18		TO		TOSSET NUL				
★	7 9 13				DYR								HØFLIG TILTALE		

Send ind & vind!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19

Send løsningsordet senest den 1. maj i en mail til angul@foa.dk og deltag i lodtrækningen om en SOSU-taske.

Vinder af sosu-krydsen i sidste nummer blev: Birthe Røschmann, København